

De Syv Sogne

Medlemsblad for Lokalhistorisk Forening
for Helsingø og Omegn

Annisø – Helsingø – Mårum – Ramløse – Tibirke – Valby – Vejby

December 2020

Anita Olsen fortæller på side 12 om sin barndoms jul i Tisvildeleje. På billedet ses hun som nr. 2 fra højre sammen med sin farfar, far og mor og storesøsteren Britta.

GENERALFORSAMLING:

På grund af Corona og forsamlingsforbud har bestyrelsen besluttet at udsætte årets generalforsamling på ubestemt tid. Bestyrelsen indkalder til årets generalforsamling, når det er muligt i henhold til forsamlingsforbuddet.

Nuværende bestyrelsesmedlemmer forsætter på deres poster indtil videre.

Kontingent for 2021 er fastsat til kr. 150, som bedes indbetalt på: reg.nr. 1551-konto nr. 0010 160 464 senest 1. februar 2021

Torvet - Vestergade, Helsingør

Vi forsætter med tredje og sidste del af Verner Olsen og Vilhelm Pedersens beretning om Zonen og Falck i Helsingø:

Om ambulancekørslen i 1940'erne og 50'erne skal kort fortælles, at i dele af Nordsjælland blev denne udført af de på Esbønderup Sygehus stationerede ambulancer.

Udrykningsområdet var det, der i dag er Gribskov Kommune samt områderne: Hornbæk, Snekkersten, Espergærde og Tikøb i nuværende Helsingør Kommune og endelig Nødebo-området i nuværende Hillerød Kommune.

I Frederiksværk, Helsingør og Hillerød havde Falck stationeret ambulancer, og ligeså havde ZR-stationerne i Birkerød, Frederikssund, Helsingør, Hillerød og Hørsholm ambulancer.

Når de skulle rekvireres ambulancer pr. telefon til Helsinges køreområde fra den 1. oktober 1950, hvor Helsingø fik sin første ambulance, var det meget vigtigt at forlange ZR Helsingø, for ellers blev rekvirenten stillet videre til ambulancetjenesten på Esbønderup Sygehus, der ofte havde meget længere kørevej til skadestedet, men telefonisten havde ordre til kun at viderestille til Esbønderup, medmindre rekvirenten udtrykkeligt forlangte ZR.

Ikke få gange er det sket, efter ovennævnte dato, at Esbønderup blev kaldt ud, hvor ambulancen fra Helsingø kunne have været meget hurtigere fremme ved skadestedet, og med jævne mellemrum blev alarmeringsordningen da også voldsomt kritiseret, f.eks. så sent som i november 1959, af daværende Valby sogneråd. I 1966 ophørte Esbønderup med at køre udrykningskørsel, men fortsatte nogle år med sygetransport uden udrykning.

Der var i øvrigt også det ejendommelige dengang, at man oftere ringede efter en taxa end en ambulance, når nogen var

blevet syg eller kommet til skade. Folk ville dengang helst ikke lade naboerne vide, at der var hændt noget, for så gik snakken bare i lokalsamfundet. En taxa kunne bedre ubemærket hente en patient, der i øvrigt oftere blev kørt til den lokale læge end til sygehuset.

Før ZR i Helsingør fik ambulance, skete der en drukneulykke ved Rågeleje, hvor det lykkedes en forbipasserende sygeplejerske at genoplive en ung mand, der dog døde i ambulancen på vej til sygehuset, hvilket fik den lokale læge til at kritisere datidens transport fra ulykkessted til sygehus.

Efter denne tragiske ulykke kom der et fortrinligt samarbejde i stand mellem lægen, den navnkundige Lemming Christensen fra Vejby og ZR Helsingør, og dette samarbejde bestod i adskillige år lige til lægen lod sig pensionere.

Når ZR rykkede ud til alvorlige ulykker, blev Lemming Christensen underrettet og kørte straks til skadestedet, hvortil han ofte ankom før ZR. Da ZR fik installeret radio i deres køretøjer, blev der også installeret et radioanlæg i lægens bil, der i mange år var en engelsk Standard Vanguard.

Det var naturligvis ikke kun brand og ulykker, man kørte til. Ambulancerne tog sig af mange sygetransporter, undertiden til andre landsdele, og kranvognene havde dagligt travlt med assistancer til alle former for køretøjer, og ofte til storm- og vandskader og ikke mindst til dyreredning. Især på varme sommerdage søgte kreaturer og heste mod vandfyldte områder, hvor de så sad fast i blød mose- eller engjord, som der var meget større arealer med dengang end der er i dag. Det var hårdt og møgbeskidt arbejde, for sjældent kunne der køres helt frem til det uheldige dyr, hvorfor tungt dyreredningsmateriel måtte bæres frem, måske over flere hundrede meter, og tit hændte det, at der var flere dyr i samme område, der sad fast, og normalt var der kun én redningsmand

på opgaven. Området Søborg Sø var et yndet sted for sådanne redningsopdrag.

1946: Foto fra Gribskov Arkiv

En anden type dyreredning var indfangning af kvier, der havde været på græs hele sommeren og ved efterårstid skulle tilbage til stalden, hvilket ikke alle kvier var lige begejstret for. Til indfangning af disse havde man aftale med schæferhunden "Bjørn" og dens ejer Christian Andersen i Mønge, der stillede med hunden, der meget hurtigt fik løbet en kvie træt, så den nemt kunne bringes tilbage til vinteropholdsstedet. Det var oftest Verner og redder (senere redningsfører) Peder Hansen, der udførte disse opgaver sammen med Bjørn med ejer, og firkløveret blev hurtigt kendt i store dele af Sjælland. Helt nede ved Faxe foretoges indfangning af vilde kreaturer. Enkelte gange måtte man desværre gå til yderligheder og nedskyde en sådan kvie. Det var så Verner, der var en fremragende skytte, som måtte eksekvere dommen.

I 1958 blev Verner verdensberømt, i hvert fald i Danmark, da han måtte assistere ZR i København, der forgæves havde forsøgt at indfange en undsluppen abe inde på byens Hovedbanegård. Med et enkelt velrettet riffelskud blev dyret nedlagt.

Ved vintertid, når stormene rasede og sneen faldt og føg, var det de vejfarende, der nød godt af Helsinges kranvogne, der i årenes løb har trukket mangt et køretøj fri af snedriver og op fra dybe grøfter. Verner erindrer vinteren 1956, hvor en bragende snestorm med orkanstyrke begav sig henover Nordsjælland. De nordsjællandske kranvogne måtte opgive at køre ud og hjælpe de vejfarende, dog ikke Helsinges kranvogn, den opgav ikke, og på et tidspunkt kom den frem til Gribskovbanens rutebiler (i dag: Lokalbanen), der var gledet i grøften og nu sad en frysende chauffør og ventede på kranvognen fra Falck, der imidlertid ikke kørte ud.

Gribskovbanen havde abonnement hos Falck, og måtte derfor ikke få assistance fra ZR, men ZR-folkene assisterede alligevel rutebilen og trak den op fra grøften, hvorefter den kunne forsætte kørslen. Denne hændelse bevirkede, at Gribskovbanens folk fremover kunne benytte begge redningskorps.

Der findes desværre i dag ingen udrykningsrapporter fra ZR Helsinges periode, men jeg har haft lejlighed til at gennemse Verner Olsens mange scrapbøger, der viser, hvad Helsinges kørte til: brande, færdselsulykker, drukneulykker og om sommeren en del kæntningsulykker, er de ulykkeskategorier, man oftest kørte til, når det skulle foregå med udrykning, og ved gennemlæsning af Frederiksborg Amts Avis for perioden 1. oktober 1927 til og med året 1949 var der omtalt lidt over 400 ildebrande, hvor ZR Helsinges havde deltaget i slukningsarbejdet, heraf var mindst de 95 brande i gårde og

parcellistejendomme. Hertil kommer mange prøvealarmer og alle de mindre brande, der blev omtalt i avisen.

“Det var falsk alarm” hører man tit, når en borger tror der er ildløs, og det så viser sig, at det var der ikke alligevel, så nu skal en lille misforståelse rettes. En “falsk alarm” er en alarm til brand eller ulykke, hvor anmelderen alarmerer i “ond tro”, altså velvidende, at der ikke er sket noget som helst, hvorimod en “blind alarm” er en alarm, hvor anmelderen alarmerer i “god tro”, f.eks. opfattes solens genskin i nogle vinduesruder eller kraftig røgudvikling fra en lovlig afbrænding som ild i et hus.

Om udrykningskørsel: “Kørsel 1” er udrykningskørsel med brug af lys- og lydsignaler, “kørsel 2” er udrykningskørsel uden anvendelse af disse signaler, der i vore dage består af et eller flere blå blinkende lys, samt forskellige former for lydsignaler. Disse afløste i første halvdel af 1960’erne de orangefarvede fremadrettede blinkende lygter og det gule udrykningsflag.

Ca. 1946 - Buick Sprøjte
Frode Olsen og Albert Løfgren (Foto fra Gribskov Arkiv)

Lidt om Helsinges tidligere køretøjer: Første køretøj var en Chevrolet automobilsprøjte med frontpumpe. Den havde stationen i perioden 1927-1937, hvor den blev afløst af en Buick sprøjte, årgang 1929, der kørte indtil 1941, hvor der igen blev skiftet ud, denne gang med en Reo, hvis første udrykning gik til Stenholt Savværk i Nødebo. Dens sidste "udrykning" gik til Dronning Ingrid's Børnehjem ved Hundested i august 1956, hvor glade børn overtog vognen og sikkert "kørte" til mange brande med den derefter. I april 1951 blev en British Bedford sprøjte sat i drift. Den kørte frem til august 1965, hvor daværende Ramløse-Annisse kommune overtog den som 1. hjælpesprøjte med garage (nu nedrevet) ved siden af "Steak-House" (nu Netto) i Ramløse.

En slangetender: Dodge Power Wagon kørte i Helsingør fra august 1958 til oktober 1965. Første kranvogn med brandpumpe var en Ford A 1929, den kørte 1931-43 i Helsingør. Første ambulance: Chevrolet Stylemaster 1949, kørte i Helsingør fra 1. oktober 1950. I 1950'erne kom en Mercedes 180D og en Mercedes 220 ambulance til, sidstnævnte blev i 1971 solgt for kr. 500,- til en fisker på Reersø, der omdannede den til en fiskeudsalgsbil. Mange af ZR's tidlige køretøjer var luksuspersionbiler, der blev ombygget til det den skulle benyttes til i ZR, et eksempel er Helsingør Reo-sprøjte.

En forårsdag i påsken 1962 hørte jeg (VP) pludselig et to-tonet udrykningshorns tuden, og det var tydeligt, at køretøjet var undervejs fra Tisvilde mod Tisvildeleje. Da lyden stoppede fortsatte det alligevel. Åh, der var altså endnu et køretøj på vej med udrykning, jamen så var det sikkert en brandudrykning, så ind og ringe til telefoncentralen og spørge hvor det brændte, og beredvilligt blev adressen oplyst, det var på Slugtvej. Så afsted på cykel sammen med nogle kammerater, og dér, på

Slugtvej, holdt Helsinges to røde vogne, forrest Bedford-sprøjten og bagved slangetenderen, Dodge Power Wagon.

Zonens køretøjer på Markedspladsen i Helsingør
Årstal ukendt - Foto fra Gribskov Arkiv

Fra en brandhane var udlagt en slange, og ved slangens anden ende stod en brandmand og pøse vand på en nu delvis nedbrændt garage.

De to brandkøretøjer holdt med snurrende motorer og med blinkende gule udrykningslys. Udrykningsflagene, godt slidte efter mange udrykninger, hang nu slapt ned og lidet anede jeg da, at mange år senere ville jeg selv komme til at køre sprøjten, den står nemlig nu på Teknisk Museum i Helsingør, hvor Verner og jeg er med i en lille frivillig gruppe, der passer syv tidligere ZR-køretøjer, der befinder sig i en i museet opført ZR-station.

Zone-redningskorpset og Falcks Redningskorps blev, som tidligere anført, sammenlagt ved nytår 1963, på hvilket tidspunkt ZR havde 85 stationer spredt ud over det ganske land, heraf udførte 8 stationer brandslukning.

Ved sammenslutningen havde Falck 125 stationer inklusive 15 brandvagnar. Endvidere var der udstationeret brandmateriel på flere mindre øer.

I 51 byer fandtes en station fra hvert redningskorps, i København dog flere.

De to sammenlagte korps skulle i mindst 10 år anvende navnet: Falck & Zonen. Sidenhen er Zone-navnet gledet ud hos redningskorpset, men navnet lever i bedste velgående i foreningen: Zone-Redningskorpsets Venner. Besøg foreningens hjemmeside, hvor der findes mange oplysninger om ZR, bl.a. en kronologisk oversigt over nogle af de udrykninger ZR Helsingør har haft til brand og andre hændelser.

Laurits Olsen var stationsleder i Helsingør fra stationens åbning den 1. oktober 1927 og til den 31. december 1960.

Ældste søn, Frode Olsen, blev ansat den 1. august 1936 i Helsingør, og via stationen i Eskilstrup på Falster, ZR's hovedstation på Platanvej i København og Århus stationen 1957 – 31. december 1962, blev Frode stationsleder i Birkerød den 1. januar 1963, og da station Birkerød flyttede til Farum i 1981, flyttede Frode med som stationsleder, hvor han forsatte til sin pensionering den 30. juni 1988.

Kaj Olsen blev uddannet vulkanisør og stod så til rådighed som brandmand. Kaj var i mange år kørelærer i Helsingør, og fra medio 1950'erne og til 31. marts 1989 var Kaj fast deltidsbrandmand i samme by.

1977: Fra Station Helsingør 50-årsdag (Foto fra Gribskov Arkiv)
Fra venstre: Arne Olsen - Laurits Olsen - Verner Olsen

Arne Olsen blev stationsleder i Helsingør efter sin far fra den 1. januar 1961 og til sin pensionering den 31. oktober 1993.

Og Verner: Verner blev pensioneret fra Falcks Redningskorps den 31. januar 1995, som stationsleder i Gilleleje, hvor han samtidig blev ansat som kommunal vicebrandinspektør og indsatsleder i Græsted-Gilleleje Kommune, indtil han endelig med veludført dont gennem et langt redningsliv, slap tøjlerne til yngre kræfter den 30. april 2004.

Dette var sidste del af Verner Olsen og Vilhelm Pedersens fortælling om Falck-Zonen i Helsingør
Redaktionen hører gerne fra andre, der vil skrive eller fortælle en sjov, spændende eller interessant historie fra lokalsamfundet i de syv sogne.
Se kontakt informationer på bladets bagside.

Det nostalgiske hjørne *(Fortalt af Anita Olsen)*

I skrivende stund er vi lige midt i forberedelserne til en af, synes jeg, de største og hyggeligste højtider på hele året! Og derfor er det meget passende, at lade tankerne gå tilbage til "min barndoms jul", og hvordan var den så, dengang for ca. 60 år siden for os her på Lejet, sidst i fyrrene og halvtredserne.

Ja, det kom jo i nogen grad an på, hvor godt især sommerfiskeriet havde været. Måske havde det stormet det meste af juli måned, så fiskerne – deriblandt min far og farfar – ikke kunne komme på havet og tjene til den ballast, der skulle til, så man kunne lægge lidt til side bl.a. til julen.

Det var jo i denne måned, der var flest landliggere, som var glade for at få friskfanget fisk.

Fra 1953 – 63, var der god gang i hummerfiskeriet også.

Var det et godt "sildefiske", kunne det jo rette noget op på det, men alligevel.

Som helt lille, tænkte jeg nok ikke så meget over det, men jeg var ikke ret gammel, før jeg klart fornemmede, når der skulle spares på julen. Altså vi har aldrig frosset eller sultet, og der var altid en julegave til os hver, men jeg kan huske et år, hvor mor kun bagte vaniljekranse f.eks., ellers var der altid klejner, finsk brød og brune kager, sidstnævnte bagte hun sammen med vores nabokone, Else, som var gift med min fars fætter Poul David. Et år blev det til flere hundrede, hvor de trillede dejen ud og "stak" dem med et lille glas.

Far og jeg gik så ugen før jul i skoven, og hentede lav, eller "islandsk mos", som vi kaldte det. Mor havde en bestemt skål, som hun lavede en juledekoration i, og der blev det brugt.

Fryser havde vi ikke dengang, så hvad vi skulle bruge af kødvarer, blev købt efterhånden, der var jo også små butikker

nok på Tisvildeleje dengang. Vi fik enten flæskesteg, eller gås, men da min farfar jo boede hos os, tror jeg nok, han hjalp med den side af sagen!

Mor gjorde ellers meget ud af julen, der blev pyntet op med kravlenisser, og hun satte gran bag billeder af vores ældre afdøde, fra min moster og onkel, der boede i København, kom der i flere år ark med forskellig julepynt – en kirke, et rensdyr, en sjov nisse – som skulle klippes ud og klistres sammen, og som min far sad og småbandede lidt over et stykke tid inden jul! Men egentlig syntes han nok, at det var meget sjovt, når det lykkedes. Jeg syntes jo det var spændende, jeg har i øvrigt stadig en lille ugle som sprællemænd, han har lavet, og som jeg værner meget om.

Mine forældre, min søster og jeg, boede i det mindre hus, og min farfar i "det store" på grunden, han spiste selvfølgelig ovre hos os, da min farmor allerede var død i 1949.

Juleaften kom han også over i sit pæneste tøj, sorte bukser og den nyeste "rundbrænder" (sømandssweater). "Guds fred", sagde han højtideligt, og så blev der skruet op for "hilsener til søens folk". Åh, det var altid meget bevægende, der var jo ikke de kommunikationsmuligheder, som der er i dag. Jeg syntes det var forfærdelig synd for de pårørende, der prøvede på, at lade være med at lyde alt for kede af det, når de sendte julehilsenen af sted.

Nå, vi fik hygget og spist, men før vi kunne danse om juletræet, skulle der vaskes op, og det syntes jeg tog eeeevigheder!

Vi fik sunget de gode gamle salmer, før vi nåede til gaverne, og så fik vi appelsiner, nøj hvor de smagte! Det fik vi nemlig kun til jul dengang.

Egentlig synes jeg, det er lidt synd, at man nu kan få alting hele året. Jordbær til jul f.eks., godt nok smager danske sommerjordbær noget bedre, men alene det, at man kan købe dem, og endda til rimelige priser, det tager lidt af spændingen.

Juledag tog vi i flere år med toget ind til min moster og onkel i København. Farfar tog med, for så kunne han besøge min farbror, der boede med sin familie i Valby.

Mor havde lagt alt vores tøj frem på sofaen i stuen, (hvor vi altid klædte os på om vinteren, der var jo ikke varme i soveværelserne) men alligevel blev det en smule kaotisk inden vi kom ud af døren, så farfar og jeg gik altid i forvejen i rigtig god tid, så kunne de andre klare det sidste. Et år, var mine forældre nået et godt stykke på vej til stationen, da de blev i tvivl, om de havde fået lukket kattene ud – tilbage igen.

Spjældet på kakkelovnen skulle også stå på den rigtige måde, lidt svært, da det jo kunne blæse op inden aften, og "trække" blusset op. Fars makker boede til den anden side, og de gik gerne ind og fyrede på, om nødvendigt.

Jo, det var for det allermeste en herlig tid. I de små klasser i skolen, tegnede frk. Jensen et juletræ på tavlen, så gik det på tur hver dag, med at tegne et lys på den af grenene, man havde udset sig. Vi brændte også små grankviste af, så det duftede af jul, og så var frk. Jensen mere rundhåndet med at læse historier for os i den tid. Hun var godt nok lidt kolerisk, som flere af mine skolekammerater også kan huske, men hun kunne læse en historie højt, så man var fuldstændig åndeløs!

Mellem jul og nytår, var det "halvhelligt", ligesom på gårdene, så der kørte det på lavt blus med arbejdet. En af dagene var vi til juletræ på Tisvilde Kro, hvor "lundemaleren", alias Svend Aage Christensen, altid sang for på julesalmerne/sangene rundt om træet. Han ledede også sanglegene bagefter, han

var rigtig hyggelig. Alle var i deres pæneste tøj, drengene med vand i håret og butterfly, med elastik rundt om nakken, som alle lige skulle trække lidt i, så elastikken var blevet temmelig slap, inden dagen var omme! For de lidt ældre var der lidt dans til sidst, hvor musikken f.eks. spillede en go gang "skæve Thorvald", det var sjovt!

Nytårsaften fik vi altid klipfisk til aften, sammen med Else og Poul, og kl. 24 gik far og Poul op på vores bakke og fyrede deres geværer af, de havde jo begge jagttegn. Far skød mest efter fugle på havet, sådan en måge, der står og simrer i lidt fløde og ribsgele nogle timer, det er altså "kræs", nå men det er en helt anden historie. I min farmors tid, stod juletræet altid til helligtrekonger, altså 6. januar. Hos os blev det tændt sidste gang nytårsaften, så var det slut.

Ja julen foregår jo unægtelig på en lidt anden måde nu om dage, men man skal altid huske på, at lade hyggen med sine kære og de traditioner man kan klare og overkomme være i centrum!

Jeg vil ønske Jer alle et rigtigt godt Nytår, med stor tak for året der gik, må det nye år, blive et godt år for os alle.

De allerbedste tanker Anita Olsen.

Lokalhistoriske foreninger i samarbejde:

Sammen med Gilleleje og Omegns Museumsforening, Gribskov Arkiv, Græsted Lokalhistoriske Forening samt personer der har været beskæftiget i el-faget og andre med tilknytning til el-faget, har Lokalhistoriske Forening for Helsingør og Omegn indledt et samarbejde om emnet "Udbredelse af el i Nordsjælland".

Andelsselskabet Strø-Holbo Herreders Elforsyning blev stiftet i marts 1922, og gruppens mål er i anledning af 100-årsdagen i marts 2022, at komme med en fortælling om udviklingen fra Græsted Elværk, Helsingør Elværk via NESA og frem til den elforsyning, vi kender i vore dage.

Lokalhistorisk forening for Helsinge og Omegn.

Formand: Poul Erik Lehmann Thomsen

Mail: info.lofoheom@gamil.com

Kasserer: Finn Klitgaard – Tlf. 20 12 15 77 Mail:

finn.klitgaard@adslhome.dk

Redaktør: Willy Larsen – Mail: birkedal13@gmail.com

Hjemmeside:

www.lokalhistorisk-helsinge-omegn.123hjemmeside.dk

Facebook: Lokalhistorisk Forening Helsinge Omegn

Øvrige bestyrelsesmedlemmer:

Aase Bomholdt, Ramløse Tlf. 61 26 26 38

Niels Andersen, Annisse Tlf. 42 41 57 60

Eigil Pagter Møller, Laugø Tlf. 20 95 04 66

Bestyrelsessuppleant: Per Mortensen

Bestyrelsen ønsker alle en glædelig jul samt et godt og lykkebringende nytår

